

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

19 noiembrie 2014*

„Trimitere preliminară — Mediu — Calitatea aerului — Directiva 2008/50/CE — Valori-limită pentru dioxidul de azot — Obligația de a solicita prorogarea termenului stabilit prin prezentarea unui plan privind calitatea aerului — Sancțiuni”

În cauza C-404/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supreme Court of the United Kingdom (Regatul Unit), prin decizia din 16 iulie 2013, primită de Curte la 19 iulie 2013, în procedura

The Queen, la cererea:

ClientEarth

împotriva

The Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte al Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a doua, și domnii J.-C. Bonichot (raportor), A. Arabadjiev și J. L. da Cruz Vilaça, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 iulie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru ClientEarth, de P. Kirch, avocat, de D. Rose, QC, precum și de E. Dixon și de B. Jaffey, barristers;
- pentru guvernul Regatului Unit, de M. Holt și de J. Beeko, în calitate de agenți, asistați de K. Smith, QC;
- pentru Comisia Europeană, de K. Mifsud-Bonnici și de S. Petrova, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

* Limba de procedură: engleza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 4 TUE și 19 TUE și a articolelor 13, 22, 23 și 30 din Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa (JO L 152, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între ClientEarth, organizație neguvernamentală de protecție a mediului, pe de o parte, și Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs, pe de altă parte, cu privire la cererea formulată de această organizație prin care se solicita revizuirea planurilor privind calitatea aerului elaborate de Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în temeiul Directivei 2008/50 pentru anumite zone și aglomerări din cadrul acestuia.

Cadrul juridic

Directiva 2008/50

- 3 Considerentul (16) al Directivei 2008/50 are următorul cuprins:

„În cazul zonelor și al aglomerărilor în care condițiile sunt deosebit de dificile, ar trebui să fie posibilă amânarea termenului pentru încadrarea în valorile-limită pentru calitatea aerului în cazurile în care, sub rezerva punerii în aplicare a măsurilor corespunzătoare de reducere a poluării, există probleme acute privind respectarea acestor valori-limită în anumite zone și aglomerări. Orice prorogare de termen în ceea ce privește o anumită zonă sau aglomerare ar trebui să fie însoțită de un plan cuprinzător care urmează să fie evaluat de către Comisia Europeană pentru a se asigura respectarea termenului revizuit stabilit. Disponibilitatea măsurilor comunitare necesare care reflectă nivelul ambițios stabilit în cadrul strategiei tematice privind poluarea atmosferică în ceea ce privește reducerea emisiilor la sursă va fi importantă pentru o reducere eficientă a emisiilor în termenul stabilit în prezenta directivă pentru încadrarea în valorile-limită și ar trebui să fie luată în considerare la evaluarea cererilor de amânare a termenelor-limită pentru încadrarea în norme.”

- 4 Articolul 1 din Directiva 2008/50, intitulat „Obiectul”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește măsuri care urmăresc:

1. definirea și stabilirea obiectivelor pentru calitatea aerului înconjurător destinate să evite, să prevină sau să reducă efectele dăunătoare asupra sănătății umane și a mediului ca întreg;

[...]”

- 5 Articolul 2 din Directiva 2008/50, intitulat „Definiții”, prevede:

„În înțelesul prezentei directive:

[...]

5. «valoare-limită» înseamnă un nivel fixat pe baza cunoașterii științifice, în scopul de a evita, de a preveni sau de a reduce efectele dăunătoare asupra sănătății umane și/sau a mediului ca întreg, care se dorește a fi atins într-o perioadă dată și care nu trebuie depășit odată atins;

[...]

7. «marja de toleranță» înseamnă procentajul din valoarea-limită cu care poate fi depășită acea valoare conform condițiilor stabilite în prezenta directivă;
8. «planuri privind calitatea aerului» înseamnă planuri care stabilesc măsuri pentru a atinge valorile-limită sau valorile-țintă.

[...]"

6. Articolul 13 din Directiva 2008/50, intitulat „Valorile-limită și pragurile de alertă pentru protecția sănătății umane”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în ansamblul zonelor și al aglomerărilor lor, nivelurile de dioxid de sulf, PM₁₀, plumb și monoxid de carbon din aerul înconjurător se situează sub valorile-limită prevăzute în anexa XI.

În ceea ce privește dioxidul de azot și benzenul, valorile-limită specificate în anexa XI nu pot fi depășite începând cu datele specificate în respectiva anexă.

Gradul de respectare a acestor cerințe este evaluat în conformitate cu anexa III.

Marjele de toleranță prevăzute în anexa XI se aplică în conformitate cu articolul 22 alineatul (3) și cu articolul 23 alineatul (1).

[...]"

7. Articolul 22 din Directiva 2008/50, intitulat „Prorogarea termenelor de atingere a valorilor-limită și derogarea de la obligația de a aplica anumite valori-limită”, prevede:

„(1) Atunci când, într-o anumită zonă sau aglomerare, conformitatea cu valorile-limită pentru dioxid de azot sau benzen nu poate fi atinsă până la termenele precizate în anexa XI, un stat membru poate proroga aceste termene pentru acea zonă sau aglomerare cu cel mult cinci ani, sub condiția întocmirii unui plan privind calitatea aerului, în conformitate cu articolul 23, pentru zona sau aglomerarea pentru care se aplică prorogarea; acest plan privind calitatea aerului este completat cu informațiile enumerate în secțiunea B din anexa XV cu privire la poluanții respectivi și demonstrează cum se va obține conformitatea cu valorile-limită înaintea expirării noului termen.

[...]

(3) Atunci când un stat membru aplică alineatul (1) sau (2), se asigură că valoarea-limită pentru fiecare poluant nu este depășită cu mai mult decât marja maximă de toleranță precizată în anexa XI pentru fiecare dintre poluanții respectivi.

(4) Statele membre notifică Comisia [Europeană] atunci când, în opinia lor, alineatele (1) sau (2) sunt aplicabile și comunică acesteia planul privind calitatea aerului menționat la alineatul (1), inclusiv toate informațiile relevante necesare Comisiei, pentru ca aceasta să evalueze dacă toate condițiile relevante sunt sau nu sunt îndeplinite. În cadrul evaluării, Comisia ține seama de efectele estimate, prezente și viitoare, asupra calității aerului înconjurător din statele membre ale măsurilor ce au fost luate de statele membre, precum și de efectele estimate asupra calității aerului înconjurător ale actualelor măsuri comunitare și ale măsurilor ce urmează a fi propuse de către Comisie.

Atunci când Comisia nu ridică obiecții în termen de nouă luni de la primirea notificării, se consideră că sunt îndeplinite condițiile relevante pentru aplicarea alineatului (1) sau (2).

În cazul în care se ridică obiecții, Comisia poate cere statelor membre să modifice sau să furnizeze noi planuri privind calitatea aerului.”

- 8 Articolul 23 din Directiva 2008/50, intitulat „Planuri privind calitatea aerului”, prevede:

„(1) Atunci când, în anumite zone sau aglomerări, nivelul poluanților în aerul înconjurător depășește orice valoare-limită sau valoare-țintă, plus marja de toleranță pentru fiecare dintre acestea, statele membre se asigură că sunt întocmite planuri pentru aceste zone sau aglomerări pentru respectarea valorii-limită sau valorii-țintă respective, precizate în anexele XI și XIV.

În eventualitatea unor depășiri a acelor valori-limită al căror termen de atingere a expirat deja, planurile privind calitatea aerului stabilesc măsurile potrivite, astfel încât perioada de depășire să fie cât mai scurtă cu putință. Planurile privind calitatea aerului pot include, în plus, măsuri specifice vizând protecția grupurilor sensibile ale populației, inclusiv copiii.

Aceste planuri privind calitatea aerului includ cel puțin informațiile enumerate în secțiunea A din anexa XV și pot include măsuri în conformitate cu articolul 24. Aceste planuri sunt comunicate de îndată Comisiei, dar în cel mult doi ani de la încheierea primului an în care a fost observată depășirea.

În cazul în care trebuie pregătite și puse în aplicare planuri referitoare la mai mulți poluanți, statele membre pregătesc și pun în aplicare, unde este cazul, planuri integrate privind calitatea aerului, privitoare la toți poluanții respectivi.

(2) Statele membre asigură, pe cât este posibil, concordanța cu alte planuri cerute în temeiul Directivei 2001/80/CE, al Directivei 2001/81/CE sau al Directivei 2002/49/CE pentru a atinge obiectivele de mediu relevante.”

- 9 Articolul 30 din Directiva 2008/50, intitulat „Sancțiuni”, prevede:

„Statele membre stabilesc regimul sancțiunilor aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive și adoptă toate măsurile necesare pentru a asigura că acestea sunt aplicate. Aceste sancțiuni trebuie să fie eficace, proporționale și cu efect de descurajare.”

- 10 Anexa XI la Directiva 2008/50, intitulată „Valorile-limită pentru protecția sănătății umane”, stabilește, la punctul B, că data la care valorile-limită pentru dioxid de azot nu mai pot fi depășite este 1 ianuarie 2010.

- 11 Anexa XV la Directiva 2008/50, intitulată „Informațiile care urmează a fi incluse în planurile locale, regionale sau naționale de îmbunătățire a calității aerului înconjurător”, precizează la punctul A informațiile care urmează a fi furnizate conform articolului 23 din această directivă, iar, la punctul B, informațiile care urmează a fi furnizate conform articolului 22 alineatul (1) din directiva menționată.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 Dioxidul de azot este un gaz care provine din combustia la temperatură înaltă. Din decizia de trimitere reiese că circulația rutieră și încălzirea locuințelor constituie principalele surse de emisie în majoritatea zonelor urbane ale Regatului Unit.

- 13 În vederea aprecierii și a gestionării calității aerului în condițiile prevăzute de Directiva 2008/50, teritoriul Regatului Unit a fost divizat în 43 de zone și aglomerări în sensul acestei directive.

- 14 În 40 dintre zonele și aglomerările respective au fost depășite în cursul anului 2010 una sau mai multe dintre valorile-limită stabilite de această directivă pentru dioxidul de azot.

- 15 Potrivit proiectelor de planuri privind calitatea aerului, publicate la 9 iunie 2011 în vederea unei consultări publice pentru 17 zone și aglomerări, inclusiv „Greater London”, aceste valori-limită ar trebui să fie respectate după anul 2015.
- 16 La 22 septembrie 2011, planurile definitive au fost prezentate Comisiei, împreună cu cererile de prorogare a termenului pentru 24 dintre cele 40 de zone sau aglomerări în cauză, în temeiul articolului 22 din Directiva 2008/50. În aceste planuri erau precizate condițiile în care valorile-limită ar trebui să fie respectate cel târziu la 1 ianuarie 2015.
- 17 Prin decizia din 25 iunie 2012, Comisia a aprobat fără rezerve 9 cereri de prorogare a termenului, a subordonat acordul său pentru prorogarea datei de expirare unei serii de condiții pentru alte 3 cereri și a formulat obiecții cu privire la 12 zone.
- 18 Pentru cele 16 zone sau aglomerări ale căror planuri privind calitatea aerului prevăd respectarea valorilor-limită pentru perioada care acoperă anii 2015-2025, Regatul Unit nu a introdus nicio cerere de prorogare a termenului în temeiul articolului 22 din Directiva 2008/50, iar Comisia nu a formulat observații în privința lor.
- 19 ClientEarth a solicitat High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) să emită o somație prin care să oblige Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs să revizuiască aceste planuri pentru a se asigura că în toate planurile sunt indicate condițiile în care valorile-limită stabilite pentru dioxidul de azot vor fi respectate cât mai curând posibil și cel târziu la 1 ianuarie 2015, în conformitate cu articolul 22 din Directiva 2008/50.
- 20 Această instanță a respins cererea respectivă, considerând că, în pofida faptului că nu și-a respectat obligațiile care îi revin în temeiul articolului 13 din Directiva 2008/50, un stat membru nu este obligat să solicite o prorogare a termenului stabilit de directiva menționată pentru a respecta valorile-limită în temeiul articolului 22 din aceasta. Instanța a adăugat că, în orice caz, o astfel de somație este susceptibilă să cauzeze probleme politice și economice importante și că implică opțiuni politice care nu țin de competența sa.
- 21 Apelul formulat împotriva acestei decizii a fost respins la 30 mai 2012 de Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), instanță care a autorizat însă ClientEarth să introducă recurs la Supreme Court of the United Kingdom.
- 22 Această din urmă instanță a constatat că Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligația de a respecta valorile-limită stabilite pentru dioxidul de azot, prevăzută la articolul 13 din Directiva 2008/50, pentru cele 16 zone și aglomerări în cauză în litigiul principal. Instanța menționată a constatat de asemenea că această cauză ridică probleme de interpretare a Directivei 2008/50 care nu au fost abordate în jurisprudența Curții.
- 23 În aceste condiții, Supreme Court of the United Kingdom a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
 - „1) În cazul în care, potrivit Directivei [2008/50], într-o anumită zonă sau aglomerare, valorile-limită ale dioxidului de azot nu au fost respectate până la termenul de 1 ianuarie 2010 prevăzut în anexa XI la [această] directivă, un stat membru este obligat, în temeiul directivei [menționate] și/sau al articolului 4 TUE, să solicite prorogarea termenului în conformitate cu articolul 22 din [D]irectiv[a 2008/50]?
 - 2) În cazul unui răspuns afirmativ, în ce împrejurări (dacă este cazul) un stat membru poate fi scutit de această obligație?

- 3) În ce măsură (dacă este cazul) obligațiile care revin unui stat membru care încalcă articolul 13 [din Directiva 2008/50] sunt afectate de articolul 23 [din aceasta și în special de alineatul (2)]?
- 4) În cazul nerespectării [unuia sau a celuilalt dintre aceste articole 13 și 22], ce măsuri (dacă este cazul) trebuie să ia o instanță națională în raport cu dreptul Uniunii pentru a îndeplini cerințele articolului 30 din [D]irectiv[a 2008/50] și/sau ale articolului 4 TUE sau ale articolului 19 TUE?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 24 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 22 din Directiva 2008/50 trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care valorile-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la această directivă nu pot fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare dintr-un stat membru după data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă, statul respectiv este obligat, pentru a putea proroga acest termen cu cel mult cinci ani, să depună o cerere în acest sens în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 și dacă statul respectiv poate fi totuși scutit de această obligație în anumite circumstanțe, dacă este cazul.
- 25 Obligația de a respecta valorile-limită pentru dioxid de azot prevăzute în anexa XI la Directiva 2008/50 la data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din directiva menționată.
- 26 Articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 prevede însă posibilitatea de a proroga termenul inițial stabilit atunci când conformitatea cu valorile-limită nu poate fi atinsă la expirarea acestuia, sub condiția întocmirii de către statul membru în cauză a unui plan privind calitatea aerului pentru zona sau aglomerarea pentru care se aplică prorogarea termenului, plan care trebuie să îndeplinească anumite cerințe. În special, acest plan trebuie întocmit în conformitate cu articolul 23 din Directiva 2008/50. El trebuie să fie de asemenea completat cu informațiile enumerate în secțiunea B din anexa XV cu privire la poluanții respectivi și trebuie să demonstreze cum se va obține conformitatea cu valorile-limită înaintea expirării noului termen. Aceste zone, aglomerări și planuri trebuie furnizate Comisiei spre aprobare conform alineatului (4) al articolului 22 menționat.
- 27 În ceea ce privește problema dacă, pentru a putea proroga cu cel mult cinci ani termenul stabilit în anexa XI la Directiva 2008/50, statul membru în cauză este obligat să depună o cerere în acest sens și să întocmească în acest scop un astfel de plan atunci când sunt îndeplinite condițiile menționate la articolul 22 alineatul (1) din această directivă, trebuie să se constate că, deși modul de redactare a dispoziției în cauză nu oferă indicații clare în această privință, rezultă atât din contextul dispoziției respective, cât și din obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii că articolul 22 alineatul (1) menționat trebuie interpretat în acest sens.
- 28 Astfel, articolul 22 alineatul (4) din Directiva 2008/50 impune statului membru în cauză obligația de a notifica Comisiei zonele și aglomerările atunci când, în opinia sa, alineatul (1) al articolului menționat este aplicabil și de a-i comunica planul privind calitatea aerului, menționat în această din urmă dispoziție.
- 29 Apoi, o astfel de interpretare este cea mai în măsură să răspundă obiectivului urmărit de legiuitorul Uniunii, respectiv de a asigura o mai bună calitate a mediului înconjurător, întrucât obligă statul membru în cauză să anticipeze nerespectarea valorilor-limită la termenul prevăzut și să elaboreze un plan privind calitatea aerului în care să se descrie măsurile de natură să remedieze această poluare într-un termen suplimentar.

- 30 Cu toate acestea, trebuie subliniat că, dacă, în ceea ce privește dioxidul de sulf, PM_{10} , plumbul și monoxidul de carbon, articolul 13 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2008/50 prevede că statele membre „se asigură” că nivelurile valorilor-limită nu sunt depășite, al doilea paragraf al acestei dispoziții precizează că, în ceea ce privește dioxidul de azot și benzenul, aceste valori-limită „nu pot fi depășite” după termenul stabilit, ceea ce corespunde unei obligații de rezultat.
- 31 În consecință, statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a se conforma acestei cerințe și nu se poate considera că posibilitatea de prorogare a termenului oferită la articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 le permite acestora să amâne în mod discreționar punerea sa în aplicare.
- 32 După cum se precizează în considerentul (16) al directivei, această dispoziție permite astfel amânarea termenului inițial stabilit de directiva menționată numai în cazul în care, în pofida punerii în aplicare a unor măsuri corespunzătoare de reducere a poluării, există „probleme acute” privind respectarea acestor valori-limită în anumite zone și aglomerări.
- 33 În aceste condiții, articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 trebuie interpretat în sensul că, pentru a putea proroga cu cel mult cinci ani termenul stabilit de directiva menționată în vederea respectării valorilor-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la aceasta, articolul menționat impune unui stat membru să formuleze o cerere în acest sens atunci când reiese în mod obiectiv, ținând seama de datele existente și în pofida punerii în aplicare de către acest stat a unor măsuri corespunzătoare de combatere a poluării, că valorile respective nu vor putea fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare în termenul stabilit.
- 34 În ceea ce privește problema dacă anumite circumstanțe sunt totuși de natură să justifice nerespectarea unei astfel de obligații, este suficient să se constate că Directiva 2008/50 nu conține nicio excepție de la obligația care rezultă din articolul 22 alineatul (1) din aceasta.
- 35 În consecință, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 trebuie interpretat în sensul că, pentru a putea proroga cu cel mult cinci ani termenul stabilit de directiva menționată în vederea respectării valorilor-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la aceasta, articolul menționat impune unui stat membru să formuleze o cerere în acest sens și să întocmească un plan privind calitatea aerului, atunci când reiese în mod obiectiv, ținând seama de datele existente și în pofida punerii în aplicare de către acest stat a unor măsuri corespunzătoare de combatere a poluării, că valorile respective nu vor putea fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare în termenul stabilit. Directiva 2008/50 nu cuprinde nicio excepție de la obligația care rezultă din articolul 22 alineatul (1) menționat.

Cu privire la a treia întrebare

- 36 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în cazul în care rezultă că valorile-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la Directiva 2008/50 nu pot fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare dintr-un stat membru după data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă, fără ca statul respectiv să fi solicitat prorogarea acestui termen în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50, elaborarea unui plan privind calitatea aerului, conform articolului 23 alineatul (1) al doilea paragraf din această directivă, permite să se considere că statul în cauză a îndeplinit totuși obligațiile care îi revin în temeiul articolului 13 din directiva menționată.
- 37 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 prevede că acesta se aplică atunci când depășirea valorilor-limită ale poluanților are loc după expirarea termenului prevăzut pentru aplicarea lor.

- 38 Pe de altă parte, în ceea ce privește dioxidul de azot, această dispoziție nu supune aplicarea sa condiției ca statul membru să fi încercat în prealabil obținerea unei prorogări a acestui termen în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50.
- 39 În consecință, articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 se aplică și în împrejurări precum cele din litigiul principal, în care valorile-limită pentru dioxid de azot prevăzute în anexa XI la această directivă nu sunt respectate la data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă în zone sau aglomerări ale unui stat membru, iar statul respectiv nu a solicitat prorogarea acestei date în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din directiva menționată.
- 40 În continuare, din articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 rezultă că, atunci când depășirea valorilor-limită pentru dioxid de azot are loc după expirarea termenului prevăzut pentru aplicarea lor, statul membru în cauză este obligat să întocmească un plan privind calitatea aerului, care trebuie să îndeplinească anumite cerințe.
- 41 Așadar, acest plan trebuie să stabilească măsurile potrivite astfel încât perioada de depășire să fie cât mai scurtă cu putință și poate include, în plus, măsuri specifice vizând protecția grupurilor sensibile ale populației, inclusiv copiii. Mai mult, potrivit articolului 23 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2008/50, planul respectiv include cel puțin informațiile enumerate în secțiunea A din anexa XV la directiva menționată, poate include și măsurile prevăzute la articolul 24 din aceasta și trebuie comunicat de îndată Comisiei, dar în cel mult doi ani de la încheierea anului în care a fost observată prima depășire.
- 42 Cu toate acestea, analiza potrivit căreia, în împrejurări precum cele din litigiul principal, un stat membru ar fi îndeplinit pe deplin obligațiile care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 pentru simplul fapt că un astfel de plan ar fi fost întocmit nu poate fi reținută.
- 43 Trebuie să se arate mai întâi că doar articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 prevede în mod expres posibilitatea ca un stat membru să proroge termenul stabilit în anexa XI la directiva menționată pentru a respecta valorile-limită pentru dioxid de azot prevăzute în această anexă.
- 44 Apoi, o asemenea analiză ar fi de natură să aducă atingere efectului util al articolelor 13 și 22 din Directiva 2008/50, întrucât ar permite unui stat membru să încalce termenul impus de articolul 13 în condiții mai puțin stricte decât cele impuse de acest articol 22.
- 45 Astfel, articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50 impune nu numai ca planul privind calitatea aerului să conțină informațiile care trebuie comunicate în temeiul articolului 23 din directiva menționată, enumerate în secțiunea A din anexa XV la aceasta, ci și ca planul respectiv să fie completat cu informațiile enumerate în secțiunea B din aceeași anexă, referitoare la informațiile privind stadiul punerii în aplicare a mai multor directive și privind măsurile de reducere a poluării aerului care au fost luate în considerare la nivelul corespunzător local, regional sau național pentru punerea în aplicare în legătură cu atingerea obiectivelor de calitate a aerului. În plus, acest plan trebuie să demonstreze cum se va obține conformitatea cu valorile-limită înaintea expirării noului termen.
- 46 În sfârșit, această interpretare este susținută și de constatarea potrivit căreia articolele 22 și 23 din Directiva 2008/50 sunt destinate în principiu să se aplice unor situații diferite și au domenii de aplicare distincte.
- 47 Astfel, articolul 22 alineatul (1) din această directivă se aplică în cazul în care valorile-limită pentru anumiți poluanți nu „pot” fi respectate după expirarea termenului inițial prevăzut de Directiva 2008/50, ținând seama, după cum rezultă din considerentul (16) al directivei menționate, de un nivel de poluare deosebit de ridicat. Această dispoziție permite în plus prorogarea termenului respectiv doar

atunci când statul membru este în măsură să demonstreze că poate respecta aceste valori-limită într-un nou termen de cel mult cinci ani. În sfârșit, dispoziția menționată nu are decât un domeniu de aplicare temporal limitat.

- 48 În schimb, articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 are un domeniu de aplicare mai general, întrucât se aplică, fără limitare în timp, depășirilor oricărei valori-limită pentru poluant stabilite de directiva menționată, după expirarea termenului prevăzut pentru aplicarea lor, indiferent dacă termenul respectiv este stabilit de Directiva 2008/50 sau de Comisie în temeiul articolului 22 din aceasta.
- 49 Ținând seama de considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că, în cazul în care rezultă că valorile-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la Directiva 2008/50 nu pot fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare dintr-un stat membru după data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă, fără ca statul respectiv să fi solicitat prorogarea acestui termen în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50, elaborarea unui plan privind calitatea aerului, conform articolului 23 alineatul (1) al doilea paragraf din această directivă, nu poate permite, în sine, să se considere că statul respectiv și-a îndeplinit totuși obligațiile care îi revin în temeiul articolului 13 din directiva menționată.

Cu privire la a patra întrebare

- 50 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 4 TUE și 19 TUE, precum și articolul 30 din Directiva 2008/50 trebuie interpretate în sensul că, atunci când un stat membru nu a respectat cerințele care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 și nu a solicitat prorogarea termenului în condițiile prevăzute la articolul 22 din această directivă, revine instanței naționale competente eventual sesizate sarcina de a lua în privința autorității naționale orice măsură necesară, precum o somație, pentru ca această autoritate să întocmească planul impus de directiva menționată în condițiile prevăzute de aceasta.
- 51 Cu titlu introductiv, trebuie constatat că motivele pentru care interpretarea articolului 30 din Directiva 2008/50, referitor la regimul sancțiunilor care trebuie pus în aplicare de statele membre, ar fi utilă pentru litigiul principal nu reies într-un mod suficient de clar din dosarul transmis Curții.
- 52 În ceea ce privește articolul 4 TUE, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în temeiul principiului cooperării loiale prevăzut la alineatul (3) al acestui articol, instanțele din statele membre sunt cele care trebuie să asigure protecția jurisdicțională a drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 38). Articolul 19 alineatul (1) TUE impune, pe de altă parte, statelor membre obligația de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.
- 53 În cazul depășirii valorilor-limită pentru dioxid de azot după data de 1 ianuarie 2010 într-un stat membru care nu a solicitat prorogarea acestui termen în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50, articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din această directivă impune statului respectiv o obligație clară de a întocmi un plan privind calitatea aerului care să fie conform cu anumite cerințe (a se vedea prin analogie Hotărârea Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, punctul 35).
- 54 Pe de altă parte, în temeiul unei jurisprudențe constante, particularii pot invoca împotriva autorităților publice dispoziții necondiționate și suficient de precise ale unei directive. Autorităților și instanțelor naționale le revine de asemenea sarcina de a interpreta dispozițiile dreptului național, în măsura în care este posibil, într-un sens care să fie compatibil cu obiectivele acestei directive. În cazul în care nu

ar putea fi realizată o astfel de interpretare, acestora le revine sarcina de a înlătura normele dreptului național incompatibile cu directiva menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea Janecek, EU:C:2008:447, punctul 36 și jurisprudența citată).

- 55 În sfârșit, după cum a amintit în nenumărate rânduri Curtea, ar fi incompatibil cu caracterul obligatoriu pe care articolul 288 TFUE îl recunoaște Directivei 2008/50 să se excludă, în principiu, posibilitatea ca obligația impusă de aceasta să fie invocată de persoanele vizate. Această apreciere se aplică în special în cazul unei directive al cărei obiectiv este de a controla, precum și de a reduce poluarea atmosferică și care urmărește, așadar, să protejeze sănătatea publică (a se vedea în acest sens Hotărârea Janecek, EU:C:2008:447, punctul 37).
- 56 Rezultă că persoanele fizice sau juridice vizate în mod direct de depășirea valorilor-limită după data de 1 ianuarie 2010 trebuie să poată obține din partea autorităților naționale, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, elaborarea unui plan privind calitatea aerului care să fie conform cu articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 atunci când un stat membru nu a asigurat respectarea cerințelor care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din directiva menționată, nesolicitând prorogarea termenului în condițiile prevăzute la articolul 22 din această directivă (a se vedea prin analogie Hotărârea Janecek, EU:C:2008:447, punctul 39).
- 57 În ceea ce privește conținutul acestui plan, din articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 rezultă că, deși statele membre dispun de o anumită marjă de apreciere pentru stabilirea măsurilor care trebuie luate, aceste măsuri trebuie să permită, în orice caz, ca perioada de depășire a valorilor-limită să fie cât mai scurtă posibil.
- 58 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că, atunci când un stat membru nu a respectat cerințele care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 și nici nu a solicitat prorogarea termenului în condițiile prevăzute la articolul 22 din această directivă, revine instanței naționale competente eventual sesizate sarcina de a lua în privința autorității naționale orice măsură necesară, precum o somație, pentru ca această autoritate să întocmească planul impus de directiva menționată în condițiile prevăzute de aceasta.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 59 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) Articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa trebuie interpretat în sensul că, pentru a putea proroga cu cel mult cinci ani termenul stabilit de directiva menționată în vederea respectării valorilor-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la aceasta, articolul menționat impune unui stat membru să formuleze o cerere în acest sens și să întocmească un plan privind calitatea aerului atunci când reiese în mod obiectiv, ținând seama de datele existente și în pofida punerii în aplicare de către acest stat a unor măsuri corespunzătoare de combatere a poluării, că valorile respective nu vor putea fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare în termenul stabilit. Directiva 2008/50 nu cuprinde nicio excepție de la obligația care rezultă din articolul 22 alineatul (1) menționat.**

- 2) În cazul în care rezultă că valorile-limită pentru dioxid de azot stabilite în anexa XI la Directiva 2008/50 nu pot fi respectate într-o anumită zonă sau aglomerare dintr-un stat membru după data de 1 ianuarie 2010 stabilită în această anexă, fără ca statul respectiv să fi solicitat prorogarea acestui termen în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/50, elaborarea unui plan privind calitatea aerului, conform articolului 23 alineatul (1) al doilea paragraf din această directivă, nu poate permite, în sine, să se considere că statul respectiv și-a îndeplinit totuși obligațiile care îi revin în temeiul articolului 13 din directiva menționată.
- 3) Atunci când un stat membru nu a respectat cerințele care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50 și nici nu a solicitat prorogarea termenului în condițiile prevăzute la articolul 22 din această directivă, revine instanței naționale competente eventual sesizate sarcina de a lua în privința autorității naționale orice măsură necesară, precum o somație, pentru ca această autoritate să întocmească planul impus de directiva menționată în condițiile prevăzute de aceasta.

Semnături